

Selige:

»Költök vilbaga, siep tündervildig.«

(Virramarty: Longor is Tünde)

689.

Et. den. 31. 1883

Nadudvar

—Rege.—

fj)

7

Paljami

agr. vildig - 200 ann

hick vildig

1883-11.

I.

Hol mostan a Kősi posványos medrébe
 Hullámzó árt önt a délibáb-csalaképe,
 Madudvari karcsú, ó torony aljában
 Elhagyottan, árván fűzfa áll magában.
 A Kősi vízére le-lehajlik ága,
 Kősi vízében egy lengedező nádra,
 Mely bünak eredten fejét hajtogatva
 A miúlt jobb-időket vissza sohajtgatja.

Hogy egykor, mint vándor, türsugari dőlben
 Elűz árnyékába megpihenni tértem,
 Elhajlongó nádat néstem elmerengve,
 S sügő-bügó hangja csongott a fülemben,
 Melyet csiszeregve kicsi madár szava
 Egy-egy pillanatra olykor megszakasztta;
 Mire a nádszál még mélyebben sohajtva,
 Bugásít, hajlongva, buszában folytatta.

Csicseregve mit szól a madár, tudjátok?
 Riváncsián kérdést intéz ő a nádhoz.
 Sajakáról a szó még alig csengett el,
 Bús sohaj közt a nád kissé a felelettel.
 Az eltűnt szép múlttól szól a nád meséje,
 S figyelve fordul a csicseregő feléje.
 ... Hogy mi volt e szép múlt elmondja e regém,
 A mint a bügő nád ajkáról ellesém.

II.

Mennyire csak szem lát innen a határból,
 Merről most Szoboszló nyurga tornya bémül,
 Ott, hol most Ladányrak nyúlik a határa,
 Merre csak terülnek Karcag, Déva-Ványa:
 Egykor itt mindenhol nádnepek uralkodék,
 Mind nádat uralta egykor itt e vidék;
 És itt, hol Kadudvar hósein házi állnak,
 Udvara vala a nádat királyának.

MÉRHELETLEN VOLT A NÁDORSZÁGNAK TERE,
 ÉS INTOLY BOLDOSÁGGAL VÁLA TELJES TELE;
 MERT, HA LÁTOROTT CSAK A SZÁRASZÁGNAK ÁRNYA,
 SÍK IS TÖVA, ÉS NÉGY FOLYÓNAK ÁRJA.
 ÉS VISE DISS ÖRÖNÉT BÖVEN ÖNTÖ FOLYÓ:
 RÓSI, BRENDEK, KADARCS, HORTOBÁGY, BERETTYŐ,
 MELENEK HULLÁMA FOLYT NÁDORSZÁG TERÉRE,
 MÍG CSAK A DÁX EMBER FÖLDJÉRE NEM LÉPE.

ÉS SOKÁ NEM IS LÉPETT, NEM LÉPHETETT: DRÁGA
 LETT VON É VAKMERŐ LÉPTÉNEK AZ ÁRA.
 ÉHES FARKAS Sereg reggel, délben, este
 Fogcsikorgatva a támadókat leste;
 ÉS HA KERÜLT IS EMBER OLY MERÉS, VAKMERŐ,
 KI BIZOTT, HOGY MINDENT LEGYÖZ AZ ÉS, ERŐ.
 ÉS GYILKOS SZÁNDÉKKAL A NÁD HADJÁINAK JÖTT:
 FARKAS LAKMÁROROTT HOLT TETEME FÖLÖTT.

Farkas sereg mellett ör vala a bölény.
 Péke idejében heverészett henjén;
 De, ha valaki a nyugalmat ravarta,
 Benne is föltámadt óriás haragja,
 I tágas orlikain fiwa türes pávát
 Gázolt mindenen át, a mi útjában állt,
 I a vakmerő embert addig vágta, üzte,
 Míg csak diadalhal szarvára nem tütte.

Tüzökádó sárkóiny kil rajtok örköölék;
 Tizenkét fejtől remegett a környék.
 Nem ismert irgalmat, nem ismert Regyelmet,
 I ki farkas-, bölénytől meg is menekedett:
 Itt, ha nem egy, hanem száz lett volna élte,
 Valamennyi százat birtos halál érte.
 - Így vala megvédve, merre csak a nap jár.
 Minden táj felől a nádországi határ.

Percként tündek így az estendők sárái,
 Látták az országot virulva állani,
 Látták e hatalmas örserege által
 Gyöztelen megvini ellenség rajával;
 I látták, hogy... mindennek, mitől ijűl élte,
 Szerelem, mint hoxta halálát e népre;
 A kin csüggött körös szeretettel seive,
 E hon puasztulása tündérnek lön mive.

III.

Az ország virágrótt, a nemzet boldog volt,
 I népével, ki mindig egy szív, egy lélek volt,
 Nádország királya szinte boldog vala:
 Örökös vigasztól rajgott az udvara.
 Tánccal, vig énekkal üdvözlé az éjt,
 Tánccal, vig énekkal rórsás hajnal jöttét;
 Táncból, vig énekből ki nem fogott soha
 A tizenket tündér szép tündéri sora.

E tizenkét tündér bájos, lenge, deli,
 - Párját, ki keresné, angyal közt se leli. -
 Vala a királyi udvar gyöngye, diske,
 Feltett szemfényénél jobban feltett kincse.
 E tizenkét tündér két csapatra váltan,
 Szöke az egyikben, barna megalmasban,
 Pajzánan, hol földön játszott volt játékokot,
 Hol legben lebegve fürge táncban forgott.

Hol, ha zöld virányji tájiról keletnek
 Csöndes estalkonygyal szende szellők keltek,
 Sa szemérmes nádnak szerelmes keblére
 Párja dölt szeliden s hő szerelmet kére:
 Lebegve, libegve lobogó hajxattal
 Fátylait lengetve járt anadalító dallal,
 S hullámoxva a dal, mint rezgett a legben,
 Sugár karcsú teste rigy hajlonga éppen.

I a hol a tündérek jártak, a vir tükre
 Csak meg se moccanva simiult el léptükre;
 Utjoknak a vízen mi sem vala jele,
 Csak a hold rakta azt csillagokkal tele.
 A nád népek száza meghajlott előttiük,
 A mint bűv dalukról esve vette jöttiük;
 Dalukról, melyet a megigérett vadak
 Szegett kékellel, jöhötten hallgattak.

De dalukért nemcsak hídolatot kaptak,
 Mert, ha forrón türték tüzes napsugarak,
 Le-leszállottak a nádak árnyékába,
 Csillagó-billogó kristály palotába,
 Hol a hő nap ellen megvalának vedre.
 Mert, ha hullott volna tüzesö a népre,
 Hisz árnyéket tartva adta volna éltét:
 Védtelem nem hagyta tizenkét tündéret.

Ha pedig a nappak sünt emésztő heve,
 Szar árnyék elnyúlva esthomálylgyi leve,
 Nádak hűs árnyéka nem kelle már vedül:
 A tizenkét tündér fölmerült a virból,
 Elhagyta virbeli kristály palotáját
 Lepteni lebegve, hallatni danáját
 Királya kedvére, népe örömeire,
 Dalolgatva menni nádorszáig szélére.

Hol tekergetve folyik árja a Kladarcsnak,
 Hol a holdsugárban fürdenek, mulatnak,
 Szakukról míg a messze-messze rónán
 Büvös-bájos dal zeng andaliton, melán;
 Büvös-bájos dal oly édes epedéssel,
 Oly bibáncatosan, annyi vágygyal, hívvel.
 Hogy a lebke szellő ámilva megpillott,
 Egyönyörítas volt, mire tova szállott.

És gyönyörűtasan, jétszi lebegéssel
 Vítte daláikat a világba szégylyel,
 Vítte gögös várhegy koronás fokára,
 Büszke leventéknek adta hallatára,
 Kik e dalok iránt négy világtáj felől
 Jöttek elbajoltan, ürve szerelemtől
 A dalost ölelni, ajakit csókolni,
 Szerelmét élvegni, vagy érte meghalni.

De az ifjak esdve, hogy közel jövének,
 - Ajkukon sikolyra változván az ének. -
 Föbbsébet madárként szálltak a tündérek
 Be a nádasokba s ottan eltűnének.
 S hö szerelmi panasza ajkon hasztalan folyt:
 Emberhangra válasza fagyos gúnykacaj volt.
 S lett legyen bárki az, ifjú élte bánta,
 Ha merész volt tündért követni a nádba.

IV.

Sűrűn + sűrűn fut le csillag az egekből,
 De a hányszor csak a tündéri dal zendül,
 Mégis ifjak száza szerelmes keblével
 Jó, hogy szerelméért lakoljon ittével.
 ... Béla jön elvégre, hősök száza, bátra;
 Ellen elkerüli mennyire belátja,
 De hét diis váruinak hét bájos leánya
 Szerelmes szívével majd meghal utánna.

Hii axonban a hét lány epedése,
 Mert szerelmi bija nem hat a saivére.
 Egyetlen egy vágya, azt látni, szívének,
 Kinek ajkán zeng az éji bűvös ének;
 Egyetlen egy vágya, - mást saive nem érez, -
 Csak azt ölelhetni szerelmes kebléhez;
 Csak annak csüggethetni csökbán dalos ajkán;
 Sa hald' m' az élet... mindegy neki artán!.....

Evágy áttal úrve árkon-bokron átal,
 Vad rengetegekben nyit utat kardjával;
 Pátló folyam árján gyözedelmet véve,
 Bűv^{dal}nyomán száguld, rohan a vak éjbe.
 De szaborrá mered, rohantában megáll,
 Szeme fénye elvész, lélekxete eláll:
 Pörzságyon habtest, hattyú: nyaka, válla....
 ... Szótalan áll Béla, nem jön szó ajkára.

»Ex való nem lehet! Káprázot, az égre!«
 Kitoró heviben szólal meg elvégre.
 Kitoró heviben karjait kitarva
 Indiül a tündérek rettent csoportjára.
 Htig lép aronban, eltűntek már azok,
 Lesdeklő szavára válszú ginykacajok.
 De csak tízenegynék hangzik most kacaja,
 Bájos Gyöngyikének elnémült ajaka.

Fut ő is, de vissza néz a leventére,
 Et szép leventének deli termetere;
 Et szép leventének minden szémsugára
 Gyújtó villámként hull síve tájkára.
 És már alig-alig bír tovább illanni,
 Hej! a síve körül oly nehéz valami.....
 Elbír futni, repülne térsíval még tova,
 De síve... síve csak vissza-visszavonja.

Vissza az ifjúhoz Kadarcnak partjára,
 Hol az még ámultan, karjait kitarva
 Mередten áll, ... áll, mint szikla meredülten,
 Szeme ég csak s keble hullámzik hevülten,
 Míg kúrködve lassan oldódik a nyelve,
 Sajkáról oly szöcskék hullatják rebegve:
 »Ter, jer vissza hozzám tünderszép leányka!
 Forró ölelésre két karom kitarva.

Érted sovány lelkeim, s szűm epedve igrj ég!
 De ajkad csókjától, érzem, meggyőzögnélnek.
 Jex, jex, oh jex vissza, jex hived keblére,
 Kebelem egy vágya, egyetlen reménye!
 Kiért oda hagytam szülő anyám, apám,
 Kinek egy csókjéért életemet adnám,
 Kiért elbolygok a világok végére.....
 ... Tünderszép leányka, jex hived keblére!...“

I hívó szava esdre, hogy igrj foly epedve,
 A tündérnek szive szinte megrepedne!...
 Le nem küzdhető már tovább szive vágya,
 És ez vonja, — vonja, mint a hold sugarára
 Föl, magasba vonja, kinek álma tárgya
 Közel nézni a hold halvány orcájába.
 S mint a tisza égen isszik rózsafelleg,
 Akképen a tündér Béla felé lebeg.

És száll, ... száll, mint a vágó. Még csak egy pillanatot
 Le két szerető szív egymáson doboghat.
 De tündér Gyöngyike im hőkkenve megáll,
 Sugárzó arcára hirtelen felleg száll.
 » Tündér délibábnak örökifjú lánya
 Szeretne halandó elhaló fiaba?!...
 Oda adná perenyi szerelem kejiért
 Örök ifjúságát, örökös szépségét?!... «

Ez villant eszébe, ez állította meg,
 Sugárzó arcára ezért szállott felleg.
 » Csak vissza - vissza a királyi udvarba
 Tündértársak közé vig táncra, vig dalra;
 Vig ének közt, tánc közt ifjú, szép maradni,
 Mintsem emberölben halálai hervadni. «
 Búsan néz Bélára, könnyel telik szeme,
 Visszafordul, de hej! --- oly nehéz kebele....

I kinek már-már betelt reménye, hő vágya,
 Szóttan néz utánna szörnyű fájdalomba,
 I kinosan remegve, hogy megnyilik ajka,
 Méregkeserű szó szakadoz ki rajta:
 »Az idő forrásához ilyen közel lenni,
 I közelében mégis halálra epedni!.....«
 Szól, de ezt Szöngyike már meg nem hallhatja,
 Elnyeli a vadak pokoli szivaja.

A nádat gárolva szörnyű csörtetéssel,
 Villám sebességgel, rémes ivöltéssel
 Tarkas sereg rohan, - a bölény utánna,
 Dörgő bömbölése az eget megrázza.
 Pettekre rebben föl a nádas szárnyasa:
 Tarka tollú kácsa, lid, fekete sárca,
 Hányog, gágog, visít, kövályog a légben
 Míg le nem csapja a sárkány repültében.

Robajjal repül ez, mint véssterhes felhő
 Tízöt villámokat, mennykövet öxönlő;
 Tizenkét fejből visítva, vonítva
 Körül az eget lángokkal borítja.
 Őtalmat keresve az orrodig nádnepe
 Remegve szorongva dől egymás keblére.
 - Boldogtalan ifjú! éltednek most vége,
 Elő lélek innen nem menekül élve.

De eszme, ha villan, oly sebesen nem száll,
 Mily gyorsan megterve most Béla előtt áll
 Tündér fogadását, Gyöngyike, feledve;
 Inteni, menteni vágyják csak szerelme.
 Skönyerve, nevetve, lázas indulattal
 Remegő karokkal, epedő ajakkal
 Őleli, szorítja, csókokkal borítja
 Az ajkát, az arcát réjültében ifja.

Sheves, lázas csökjät kéjsovár ajakkal,
 Forró ölelését lángszalag karokkal
 Viszonozza Gyöngyike, sönmagát feledve,
 Béla keblén pihen sikháló kebele.

- De gyorsan, mint villám felleget öleböl,
 Sikkán ki, hogy eszmél 'hő öleléséböl;
 Hlevitött virágként feje lecsüggésatre,
 S mint a nyárfalevél remeg harmat teste.

Majd homlokáihoz kap, kiggyuladt arcáihoz,
 - Dobogó kebele szilajon nulláimoz: -
 » Nagy Istén!... mit tettem!?! Fogaddám szegtem....
 ... Menekülj... elveszel!... menekülj el szentem!
 Egymási nem leszünk, ... mentesd meg drága élted!...
 Vadakon nem tarthat tovább ez igazságot.
 Csökban átkot szittam; kárkhorat szerelmem.... «
 - S fut, mint hulló csillag, ... fut, mint br sebretten.

» Világgi bijdostam csakhogy láthassalak,
 I hogy csököd élvésem, most meg elhagyjalak?!...
 Ixár halállal küzdök, s igya szárxal érted,
 Hisz nélküled nekem mit érne az élet?!... «
 I elsántan bocsátja szapora nyilait,
 Gyéríti a vadak rohano' sorait;
 Tánad is féjadalmas üvöltés, bömbölés,
 Ixakad tátongó' rés, pusztít a nyillövés.

Nyila fogytán szablya csillan meg markába
 A sárkány ellen, mely tüzet önt le rája.
 I vére csörg bír, de a sárkány feje száma
 Mindenik csapásnál eggyel lejt szálra.
 — E közbén leventék, kiket tünderének,
 I mültával e vad raj erre terelének
 I szállongnak, míg számmuk bettő' túl a tizen,
 A harcban mindegyig osztrakonnak híven.

Hova lett a tündér? Hova tünt Gyöngyike?
 Mint sebrett ör futott kristály termeibe,
 Kristály termeibe tündér palotának,
 Hol társai tréfalva, játszóva mulatának.
 Tündérvajétk, tréfa nem való már neki:
 Az a csók..... az a csók ajkát rigy égéti!...
 Égéti az ajkát, kigyulászta arcát,
 Heves hullámaiban tartja keble halmát.

Bujdosik terembeöl termen át terembe,
 Híába! csak nem lel sehol nyugvó helyre.
 Tündér fogadását, esküjét megszegte,
 Emberfi ölette, azé már szerelme.
 »Ne legyen nyugalma annak a tündérnek,
 Kit halandó ajkak csókkal illetének.«
 Ezt az átkot mondta édes anyjok rájok,
 És fogott im rajta az anyai átok.

Birva rejti arca't rózsás tengerébe,
 Elmél, hogy mosható le e szörnyű vöetke?
 És ha már lemosta, -- akkor is mit tegyen?!...
 Leventéje nélkül élni lehetetlen.
 Ugy hervadtlan szépség, ifjúság hűi kénes;
 Mert mit ér a rózsá, mit illata, ha nincs
 Kinek illatozzék, a ki leszakaszka?...
 ...Ot nem birva mi von szépségének haszna?!...

--- Rettentő visítás, hogy belé a vér fagy
 Hallik most, s jätéköt ijedtében elhagy
 A tündérnép, futva a terem szögibe;
 Rémiúltan röpven ki dült arccal Gyöngyike:
 » Saj, a vakmerőnek... most esett halála!
 A vadak köribe most gyűlnek prédára,
 S én... én vagyok oka gyászos halálának!...
 Megtoró szívvél száll a Radarcz partjának.

A sárkány, melytől e visitás erede,
 Vérben fetrengve feküdt ott leverve;
 Kardjokat vérbe márták be az ifjak,
 S a többi vad ellen mérges karddal vívtak.
 — Ide jön Gyöngyike; s hogy Péleit meglátja,
 Liró kacagással omlék a nyakába;
 S mig tündérfátylával sebeit hegeszti,
 Csókörön könt ajkait ily szónak ereszti.

»Csakhogy látom: élse... élse!... Veled én is élek!
 Oh, ha meghalnál te, elhalna e lélek.
 Mit ér a tündérség, ha nem bírom szived!?!...
 ...Nem kell tündérfátyol, eldobom azt érted!«
 »Itt maradsz? Enyém vagy? El nem hagyja már soha?«
 »Itt vagyok, maradok veled jóra, rosszra.
 De, ha érdemlem -- ej!... szerelem nem érdem,
 Mégis, mégis egyet megtennél-e értem?

Itt e nádásoknak árnyas közepében
 Délbáb anyám sült zöld pársitos tere;
 Tünderjätékimat tünder testvérimmel
 Itt jätökim, s szivem is itt telt szerelemmel.
 Nem hagyndám szivesen ezt a kedves helyet,
 Hagyj meg itt, maradj itt, tedd meg ezt az egyet!
 Restek ütön, melyet én ismerék csupán,
 Viszlek be társiddal, maradjunk itt artán!

Bűv tekintettel a vadakat igérve,
 Vitte az ifjakat nádorság szivébe,
 Hol tünder testvéri férfi arcot látva,
 Els sikottással gyorsan kelték szárnypára.
 De varázspróvára bájos Gyöngyikének
 Szárnyszegetten rögtön köribök esének;
 S egy-egy ifjú karja fonta körül legott
 Egy-egynék derekát, bárhoggy szabadkozott.

Elinte ugyan kapkodták fejöket,
 El-eltasították a csöksomjas hősöket
 Hárítva serényen a csöket maguktól.
 De minthogy mindenkit sorsa éri utól:
 Ők is kaptak csöket, nem egyet, se százat;
 Ők se, az adók se számították, hogy hányat;
 Lassan-lassan mind így bele ízeledett,
 Hogy csökjával végre gyéren fősvénykedett.

Így árulta, adta nádkont a tiündeir el;
 Földjét így vette el ember könnyű szerrel.
 I hogy a sárkány nem volt, - nádkon erős véde, -
 Múltra vadászta farkasra, bölényre;
 Végő kést fogtak a nádak derekainak,
 Így lett gyászos vége sok-sok erer nádnak,
 Sok-sok erer nádnak, a nagyszámi népnek...
 ...Elpusztult, hova csak emberek beléptek.

V.

Hol a nádkirálynak vig udvara állott,
 A népes Náduvar virágosva áll ott;
 Nádat országának, a tündér világnak
 Most már csak nyomára sem igen találhat.
 É regét is csak az egy nádszál beszéli,
 Beszéli, míg gyermek lóvil nem metéli:
 Csak a tündérbáji nádudvári lányoké
 Emléketnek még mai nap is rájoké.